

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Henr. Ioh. Nepom. Crantz S.C.A. Maiestat. Consiliar.
Institut. Med. Et Mater. Medic. Vindob. Profes. Pub. Ord.
Acad. Imp. Nat. Curios. Et Societ. Botan. Flor. Sodal.
Materiæ Medicæ Et Chirurgicæ ...**

Crantz, Heinrich Johann Nepomuk

[Wien], 1765

Vegetabilium Grati Vapores.

urn:nbn:de:gbv:45:1-10178

VEGETABILIU M GRATI VAPORES.

AURANTII flores *Offic.* p. 36.

CITRII flores *Offic.* p. 37.

CROCUS *Offic. Botanicorum.* Classis Naturalis
Liliorum. *Germ.* Saffran. *Gallis* Safran. *Anglis* Saffron.

CCROCUS, *floribus fructui impositis, tubo longissimo.* Crocus officinarum, est pistillum ovarii in tres lacinias fissum, non ipse flos. Mira species materiae, ad oleosum spirituosum pertinens: recens fragranti odore praedita, coloris rutili, pinguis, flexilis, trita difficilis, manus fricantis inficiens, probatur: talis est crocus Austriacus non solum in spiritu vini rectificatissimo totus solubilis, sed etiam in spiritu vini rectificato, imò etiam totus in aqua. Ad varia olim, ut etiam hodie adhibetur, docet epicrocium, crocorancis, opera aurichalcea, *migniatore* &c. itidem condimenti loco multis usurpatur nationibus.

USUS MEDICUS externus, odorati moderate croci ad animales spiritus excitandos eximius, BOERHAAVE. In Pulmonibus affectis peculiare quid praestat. FR. HOFFMANN *de Medic. Selectioribus.* Inmoderate caput gravans, mentem turbans, sardoniacus, apoplecticus, lethalis, GALENUS, FABER LYNAEUS, BORELLUS, L. B. VAN SWIETEN. Internus iisdem conditionibus idem, minori dosi exhilarans, maiori sensus omnes sopiens, ut vinum, & opium; etiam virgines pro provocandis mensivis maiori croci

ci dosi indulgentes in immoderatos risus solutas RIVERIUS vidit, & alios casus alii habent, ut recte de salubri, vel noxia croci dosi quærat: In hac audaces multi, multi timidi; liberalior nec sequendus LINNÆUS, dum croci Orientalis, & Britannici drachmam dimidiam, tincturæ croci tantundem, extracti croci grana XV. pro dosi exhibet. Duæ tertiæ eiusdem convenientissima dosis est, non assuetis.

Difficulus recens, pinguis, pulverisatur, massæ pilulari, electuario, incorporari integer potest, etiam in præparatis dari in melancholia, tristitia involuntaria, passione hysterica, in suscepto miasmate, languente natura in expulsiōe exanthematis: etiam laudatur scopo sudorifero, emmenagogo: externe crocum abdomini applicatum vomitus sistere LINNÆUS.

PRÆPARATA. *Extractum croci. Essentia croci*, quæ cum spiritu croci in nostris officinis extrahitur ditior, minori dosi a guttis V ad X pro dosi danda, alia paulo maiori.

IASMINI Flores *Offic. Botan.* Classis Naturalis Pauci-flam: *Germ.* Iasmin. *Gallis* Iasmins. *Anglis* Jessamy.

Varie huius plantæ species sunt; IASMINUM *foliis, oppositis, pinnatis*; album vel maxime nobis officinale est, ut inde paretur oleum odoratum.

USUS MEDICUS veteribus haud cognitus, recentioribus inter illa, quæ grato odore languentes spiritus reficiant, & moveant, maxime floris, qui etiam infundi possit, gratus.

PRÆPARATUM. *Oleum iasmini*, quod diversis modis multis paratur, per infusionem his, per ex-

pressionem cum amygdalis, cum gossypio, oleo Ben
imbuto, instratis iasmini foliis, aliis: unguentis &c.
odori gratia additur.

LILII ALBI flores. *Offic. Botanicor.* Classis
Naturalis Liliorum. *Germ.* Weiße Lilien. *Gal-*
lis Lis blanche. *Anglis* The White Lilly.

LILIUM *foliis sparsis, corollis campanulatis,*
intus glabris. Flores pulcherrimi candidi campanu-
lam seu calathum efformantes admodum odorati sunt,
caput, ut iasminum, tentantes naribus diutius supposi-
ti. Quod vero illis inest volatile odoratum, nec faci-
le elici, nec coerceri potest, cito evanidum: præter
flores, antheræ excitantes, radix emolliens aliis classi-
bus inferendæ sunt.

USUS MEDICUS florum, ubi humoribus bo-
nis spirituum languor, utilis, odoratu, infusione, fo-
tu. Antherarum, in vino infusarum lætificans. Bul-
borum mucilaginosorum externus, maturans, unde fre-
quenter cataplasmatibus suppurantibus recipiuntur.

PRÆPARATA. *Aqua* stillatitia florum lilio-
rum alborum, odori vinosi semper laudanda. *Oleum*
vel infolatione vel coctione paratum, utrumque raro
bonum, postremum officinarum inutile. Bene para-
tum externum paregoricum, emolliens, dolorificis, &
emolliendis partibus applicatur.

LILII CONVALLII flores *Offic. Botanic.*
Polygonati flores. Convallariz flores. Classis
Naturalis Liliorum. *Germ.* Thal-Lilien. *Gal-*
lis Muguet. *Anglis* Lillies of the Valley.

POLYGONATUM *bifolium, scapo florifero,*
aphyllo. Etsi huius plantæ plurimæ species sint, ta-
men

men bi-folio, scapo florifero, facile cognoscitur omnibus. Odor florum gratus, suavis, caput non tentans, durabilis magis quam liliorum alborum. Baccæ, radix, folia, amarissima raro adhibentur, licet hinc inde deprædicata; ex foliis cum calce fit pulcher, durabilis color viridis.

USUS MEDICUS florum in languidis excitandis spiritibus utilis, licet suspectam vim L. habeat, quam cum illa baccarum absque dubio confundit. Flores pulverisati sternutatorii.

PRÆPARATA. *Aqua stillatitia grata. Spiritus liliorum convallium laudatus, conserva cephalica.*

MELISSA *Offic. Botanicorum.* Classis Naturalis Ringentium. *Germ. Hertzkraut. Gallis Melisse. Anglis Balm.*

MELISSA *floribus ex axillis inferioribus, subsessilibus*, maxime officinalis, licet alias plures melissæ species adhuc officinæ asservent, non æque utiles omnes. *Melissa Turcica* odorem quidem aromaticum, sed, si ita loqui licet, fatuum, ingratum, nauseosum, & magis debilitantem, quam erigentem, habet. *Canariensis* fragrantissima est, non ubique dispensata. *Melissa vero hortensis citrina* officinarum gratissima, maxime usualis, & laudata est. Siccata de aromate suo perdit nihil.

Estne melissa nostra mellitæna DIOSCORIDIS? *Apiastrum PLINII* quod in confessa damnatione venenatum in Sardinia? Aliis ad morsus venenatorum animalium laudatur, nobis tale nihil observatum.

USUS MEDICUS excitandi scopo olfactæ plantæ, etiam in vino frigide infusæ recentis, in in-

solita tristitia, maxime hypochondriaca, sensuum a causa frigida eclipsi, utilis, ut & in omni casu exhaustarum virium, ut post partum, proficius: adhæc in morbis frigidis, languente humorum motu, in polyposis sanguinis concretionibus, affectionibus paralyticis, soporosis, laudatur; valet etiam ad dolores rheumaticos, podagricos in potu, & fotu.

PRÆPARATA egregia sunt. *Aqua stillatitia* melissæ vires plantæ habet, habet & has *Spiritus* sed longe efficaciores. *Aqua melissæ composita* Carmelitarum in Apoplexia frigida, paralyti, lethargo, epilepsia, passione hysterica, palpitatione cordis, colica flatulenta, celebrata est, dosi drach. I. II. unc. semis, unius. *Oleum essenziale* ingens cardiacum forma elæosacchari. *Conserva, Syrupus* suis viribus gaudent.

OCYMUM. BASILICUM *Offic. Botanicor.*
Classis Naturalis Ringentium. *Germ.* Citronen Basilien. *Gallis* Basilic. *Anglis* Basil.

OCYMUM *foliis ovatis, glabris*, suaveolens fragrans, gratissimi aromatis planta, per excellentiam regia dicta est. Ex infinita specierum varietate caryophyllata officinis electa; hæc, ut etiam aliæ culinæ usitata. Scorpionum fabula imprudentior, quam verior.

VIRES MEDICÆ inter illas, quæ grata fragrantia debiles, & languidos reficiunt, excitant spiritus, plantas, principes: infusio frigida vinosa laudatissima, dosi Manip. semis, libra vini una.

PRÆPARATA. *Aqua Basilici.*

PA.

PARALYSEOS flores *Offic. Botan.* PRIMU-
LÆ. *Classis Natural.* Pauci-stam: *Germ.* Schließ-
felblum. *Gallis* Primevere. *Anglis* Prim rose.

PRIMULA *foliis rugosis, hirsutis, spica inclina-
ta, flore odorato.* Flores prioribus minus odorati,
aroma subtile tamen, melleum, reficiens habent; ad-
est etiam radix, herba, non earundem virium..

VIRES MEDICÆ florum in excitandis spiritibus,
tremulis, paralyticis etiam membris, laudatæ, totius
plantæ podagram lenientes fœtu; radicis amaræ sunt.

PRÆPARATA. *Aqua stillatitia ad capitis dolo-
res pota. Spiritus, conserva.*

His etiam aliarum plantarum aromaticarum gra-
ti odores, ut & odores singulares aliarum rerum ad-
di possunt, sed hæc in altera classe dicentur omnia.

In his tamen omnibus id rite tenendum, subtilem &
volatilem horum medicamentorum vim non solo odo-
ratu in corpus ægrum deduci, sed etiam per vasa reför-
bentia, per ipsam inspirationem communicari & in id
fufcipi posse, multiplicem igitur patere modum, quo
nervea illi subministrari queant: inde explicari actio-
nem balneorum, emplastrorum, fomentorum, sacculo-
rum, amuletorum: inde intelligi asum æolipylæ in
theatro tabidorum BENEDICTI olim adhibitæ & nu-
per in phthisi pulmonali a *Cl. MUZEL* feliciter ad-
vocatæ aliorumque medicamentorum quocunque mo-
do corpori applicatorum actionem,

estur, difficilioris tamen digestionis est in aqua non facile solubile & solutum in gluten tenax degenerans, tum in spiritu vini induratur *GEOFFROY* junior *Acad. des Sciences* 1711. Destillatum statim alcalinam indolem prodit, & habet magnam vim alcali volatilis, dum caput mortuum non spernendam fixi suppeditat, & tinctura etiam aromatica & alcalina est, *IDEM.*

VIS aromatica. Addit languidis stimulos quotidiano experimento, & lactantibus lac. *Acta Phys. Med. N. C. Vol. VIII.* An compefcit motus hystericos?

STIMULANTIA

EXCITANTIA,

SUBTILIA.

BORAGINIS flores *Offic. Botan.* Classis Naturalis Pauci-flam: *Germ.* Hertzblümlein, *Gallicis* Bourrache. *Anglis* Borrage.

B*BORAGO* foliis alternis, calycibus patulis. Flores iam veteribus in usum cardiacum noti, inter IV flores cordiales maiori forte encomio quam iure recensentur; ego aromatici odorati parum invenio.

USUS MEDICUS florum frequentior quam utilior. Totius plantæ certo solvens, saponaceus, inflammatis, & obstructis summopere utilis, in decocto,
fero